

ОШ „Слободан Бајић Паја“
Сремска Митровица
Дана: 30. марта 2020. год.

ОБАВЕШТЕЊЕ

Поштоване колеге,

Одлучио сам да Вам укратко и сажето, у односу на преобиман допис Завода за унапређење образовања и васпитања, опишем алате за припрему завршног испита и готових тестова. Образовне платформе „еЗбирка“ и „Завршни испит“ настале су у оквиру пројекта Министарства и Друштва математичара Србије. Платформе се могу користити на различитим врстама модерних уређаја (персоналним рачунарима, таблетима, преносивим рачунарима и паметним телефонима) и пружају могућност припреме ученика основних школа за полагање завршног испита. Предложене платформе могу се користити за остваривање образовно-васпитног процеса учењем на даљину.

Сви креирани наставни материјали, електронски курсеви и софтверски пакети су бесплатни и јавно доступни на адреси: <http://edusoft.matf.bg.ac.rs>.

Образовна платформа „еЗбирка“ доступна је на адреси: <http://ezbirka.matf.bg.ac.rs> и представља електронску збирку задатака из математике за ученике старијих разреда основне школе. Збирка садржи преко 12.000 задатака са решењима, груписаних по разредима и областима. Ученици могу решавати одређене задатке и тако се припремити за писмене вежбе, контролне задатке и завршни испит. Такође, ученици могу радити домаће задатке и слати наставницима резултате рада, као и повратне информације о тежини задатака, коментаре, питања, утиске итд. Платформа пружа могућност наставницима да на једноставан начин самостално креирају сопствене задатке. Осим наставника математике, платформу могу користити наставници других предмета јер им је омогућено да постављају задатке и тестове за увежбавање градива свог предмета. Упутство за коришћење платформе може се пронаћи на адреси: <http://ezbirka.matf.bg.ac.rs/?action=manual>.

Образовна платформа „Завршни испит“ доступна је на адреси: <http://zavrsniispit.matf.bg.ac.rs> и садржи задатке из математике и српског језика намењене ученицима, који се спремају за полагање завршног испита. Задаци су груписани по областима и нивоима и смештени су у базу података. Ученици имају могућност да провере и унапреде своје знање решавајући различите пробне тестове завршног испита, као и да вежбају задатке из тачно одређене области и са тачно одређеног нивоа. Посебно прилагођени задаци пружају могућност ученицима обухваћеним инклузијом да користе дигиталне технологије и унапреде своје знање. Платформа пружа могућност наставницима да на једноставан начин самостално креирају сопствене задатке – поред задатака, који се већ налазе на платформи. Упутство за коришћење платформе је доступно на адреси: <http://zavrsniispit.matf.bg.ac.rs/doc/uputstvo.pdf>.

У обавези сам да Вам проследим заједничко Упутство Министарства и Завода о облицима наставе, врстама алата и начинима оцењивања у насталим околностима. Велики број питања, која сте упутили протеклих дана преко вибер групе, односило се управо на ову врсту проблематике. У

ситуацији смо да од данас располажемо са поузданим информацијама из прве руке, добијеним од најрелевантнијих институција, у којима раде најеминентнији људи просветне струке, који су увек знали да одреде праву меру и буду, пре свега, јасни, сажети и концизни.

Следи допис:

НАСТАВА НА ДАЉИНУ – ПРАЋЕЊЕ НАПРЕДОВАЊА И ВРЕДНОВАЊЕ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА

Како се вреднује рад ученика?

Оцењивање ученика регулисано је Законом о основама система образовања и васпитања,

Правилником о оцењивању ученика основне школе.

У овим регулативама се прописују две врсте оцењивања: сумативно и формативно. У образовној пракси до сада је тежиште било на сумативном оцењивању што показују бројне анализе попут ОЕЦД извештаја у вези са ефикасношћу образовног система и Извештаја Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања у вези са квалитетом образовних установа. Препоруке ових институција су да се фокус промери на формативну процену ученика.

Оцењивање ученика у оквиру имплементације наставе на даљину.

Почев од уторка 17.03.2020. године, у складу са одлукама Владе, за ученике је организована настава на даљину. У таквим условима систем, који функционише у условима редовне наставе у учионицама, сели се у „хипер“ простор. То свакако подразумева промену постојеће праксе, али и прихватање промењене парадигме учења и наставе. Нешто што би се у систем уводило полако и постепено, у овој ситуацији се уводи убрзано до невероватних размера. То од свих учесника (наставника, родитеља и ученика) захтева промену дирекције у раду, додатна улагања, дисциплинованост, сарадњу и преузимање одговорности за рад.

У насталим околностима настава поприма другачије облике и захтева већу интерактивност учесника коришћењем електронских медија. Таква реализација наставе захтева и другачије начине оцењивања што значи пре свега померање фокуса са сумативног – на формативно оцењивање.

Шта је формативно оцењивање?

Формативно оцењивање (према важећим прописима) се односи на редовно праћење и процену напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Такво оцењивање је процесно, развојно али и усмеравајуће и подстицајно јер се одвија у току учења и усмерава ученике на одређене циљеве, садржаје и подстиче их на наредне кораке у развоју.

Формативно оцењивање увек садржи повратну информацију ученику. Повратна информација је саставни део наставног процеса и даје се што чешће. Она треба да је прилагођена конкретном ученику и његовим способностима. Наставник треба да провери да ли ученик разуме информацију, која му је саопштена и да је преформулише уколико је потребно.

Зашто је важно формативно оцењивање?

Формативно оцењивање треба да омогући ученику да постане аутономан у учењу, да разуме шта се од њега тражи, али и да самостално прати, регулише, вреднује и унапређује процес свог учења.

Формативан начин оцењивања наглашава активну улогу ученика јер га оспособљава да регулише своје учење. Зато наставник треба да постигне своје ученике да сами траже повратну информацију било од њега или од вршњака. Увођење вежби у којима ученици међусобно процењују радове и активности, развија критичко мишљење код ученика и уједно разумевање постојања и примене критеријума и стандардизације што ће у будућности бити саставни део њиховог живота и рада.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за његово напредовање.

Формативно оцењивање има превентивну функцију. Уколико се спроводи благовремено и на адекватан начин, спречава појаву неуспеха. Стога формативно оцењивање треба да буде уграђено у све активности наставног процеса и свакодневну комуникацију између наставника и ученика.

Формативно оцењивање посебно добро подржава развој кључних и међупредметних компетенција попут комуникације, сарадње, читалачке писмености, предузимљивости, дигиталних компетенција и др.

На који начин се може применити формативно оцењивања у оквиру имплементације наставе на даљину?

Наставници своју постојећу усмереност на испитивање знања треба да прошире другим методама процене. Ових дана смо стављени у посебне услове, када се указала посебна прилика за развијање и оцењивање кључних и међупредметних компетенција, које су у свакодневној наставној пракси до сада донекле биле занемариване, како нам говоре ПИСА и нека друга евалуативна испитивања.

Један од начина да се примени настава и изврши формативна процена јесте примена пројектног учења о чему су наставници имали прилике да уче на семинарима, који су прошле године организовани. Пројектна настава подржава учење, које активира ученика и које карактерише велика аутономија ученика, конструктивно истраживање, постављање циљева, сарадња, комуникација и

рефлексивна унутар реалних, животних ситуација. Оно може ефективно да унапреди вештине као што су критичко мишљење, решавање проблема, комуникација, сарадња. Пројекто учење и процена на основу пројектног задатка је метода, која омогућава процену разних ученичких знања и вештина, а технике процене исхода пројектног учења су разноврсне, а најчешће су самопроцена и рефлексивна, вршњачка процена и портфолио ученика.

Други могући начин је базиран на веб играма, које подржавају развој сложенијих облика мишљења и креативних вештина. Са друге стране оцењивање засновано на играма може да има формат једноставних квизова, али и да укључи сложеније методе процене, које на пример оцењују способности решавања проблема. На пример Кахут (Kahoot) је онлајн игра, која се користи за формативно оцењивање и уз забаву за ученике, наставницима омогућава процену знања односно напретка ученика.

Постоји и много других форми и алата погодних за формативно процењивање рада ученика. Тако нпр. може да се односи и на друге аутентичне задатке као што су нпр. есеји, развој постера, коришћење електронске поште, виртуелни групни рад, Скајп или Вибер интервјуи, ППТ презентације, истраживачке задатке, играње улога у виртуелној учионици, ученички портфолио, сачињавање индивидуалних планова каријерног развоја и сл. У том случају ученици преузимају главну улогу и одговорност за учење, а наставници воде и олакшавају процес пружајући подршку за ученичку самопроцену и вршњачку процену ученика, које имају значајно деловање на ефектно учење ученика. За остваривање интеракције наставник може да користи разне методе – од писаних радова до опсервација и дискусија. Велики број разноврсних метода могу да помогну наставнику да боље разуме капацитете ученика и постави одговарајуће репере ради праћења његовог напретка.

За организовање наставе, праћење напретка и оцењивање ученика уз помоћ инфо-комуникационих технологија, Завод за унапређење образовања и васпитања направио је платформу са приказом алата и линкове за њихово читавање, које наставници бесплатно могу да користе. Они се налазе на веб страници:

<https://zuov.gov.rs/predlog-i-uputstvo-za-rad-sa-alatima-za-ostvarivanje-obrazovno-vaspitnog-procesaucenjem-na-daljinu/>

Додатне алате могуће је наћи на веб страници Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС, <https://rasporednastave.gov.rs/alati-uputstva.php>

У питању су алати за интеракцију, развој квизова и упитника, попут гугл учионице или гугл упитника. Овде је могуће пронаћи и поменути Кахут алат за развој и управљање квизовима, дискусијама или анкетама, као и софтвер за сарадњу и презентације, који садржи неограничен број анкета, текст облака, питања са више избора и сл. Приказана је и платформа, која омогућује групама да прикупљају и вреднују идеје на транспарентан и демократски начин, као и

алат, који претвара било коју учионицу у интерактивни простор за учење. Могуће је наћи и алате, који омогућавају лако претварање Гугл табела у сет флеш картица и других занимљивих ствари, које се користе за проверу знања, као и сет алата, који су направљени и осмишљени као мали интерактивни модули, који се могу укључити у наставне материјале, али и применити за самостално учење.

На сајту се налазе и алати за сарадњу и дељење, попут виртуелне огласне табле на којој корисници могу да објављују стикере, видео записе и документе, дигитални зид на ком се могу прикупљати мишљења, одговори, сарађивати и радити у групама, мултимедијални интерактивни постери.

Наведене су и платформе за онлајн гласање намењене самопроцени и вршњачкој процени, учешће ученика у организацији наставе и вредновању задатака, као и фасцике за достављање материјала (текст, слике...), алати за симултани рад са ученицима у реалном времену, алати за размену порука, прављење тимова и сарадњу, интерактивна бела табла као и алати за групни пројектни рад и чување и дељење датотека.

Поред горе поменутих начина вредновања, у условима даљинског учења, један од алата, који би посебно могао да се користи у сврху формативне процене у постојећим условима јесте електронски портфолио (е-портфолио) ученика.

Портфолио ученика је збирка ученичких радова, која приказује резултате, које је ученик постигао кроз разне активности у наставном процесу. То је дигитална колекција радова попут есеја, постера, фотографија, видео и аудио записа, уметничких дела, које је креирао ученик. Он садржи разноврсне информације, које документују искуства и развој компетенција ученика. Тако је организован да користи ученицима, наставницима и родитељима/старатељима да прате његов рад и напредовање.

Могуће је развити две врсте е-портфолија за ученике: радни е-портфолио и е-портфолио за оцењивање.

Главна сврха е-радног портфолија је да буде привремена "фасцикла" за рад ученика. Радови, који се односе на одређену тему складиште се привремено у таквој фасцикли док ученик не изврши избор и пресели их у е-портфолио за оцењивање. Неретко се радни е-портфолио назива и развојни е-портфолио јер се може користити и у дијагностичке сврхе ради утврђивања потреба ученика. На основу документа у овој фасцикли, ученик и наставник имају информацију о снагама и слабостима ученика у остваривању циљева учења. Такве информације су изузетно корисне и наставницима за креирање будућих предавања.

Е-портфолио за оцењивање обезбеђује колекцију радова ученика, која се користи у процесу оцењивања. Примарна функција е-портфолија за оцењивање је да документује шта је ученик научио и у којој мери је остварио прописане исходе. У том смислу, наставни програм одређује шта ће ученици бирати за свој

портфолио. Ученички рефлексивни коментари ће бити усресређени на то у којој мери верују да изабрани радови за портфолио доказују да су савладали одређене циљеве учења дефинисане у наставном плану и програму.

У процесу развоја е-портфолија ученици постављају своје циљеве учења и уче се да самостално процењују њихову оствареност. Ученици сачињавају колекцију, која ће бити вреднована од стране наставника или у оквиру вршњачке процене. У овом одабиру они критички сагледавају свој рад и доносе одлуке о њиховој вредности. Кроз оцењивање е-портфолија ученици стичу значајна искуства, која се односе на вредновање засновано на успостављеним критеријумима. Тиме они дугорочно развијају способности критичког мишљења, самопроцењивања и регулисаног учења.

Зашто је важно употребљавати портфолио у образовној пракси?

Вођење е-портфолија је важно средство за постизање образовних циљева, праћење сопственог рада како ученика, тако и наставника. То је самоевалуативни поступак, који има формативну улогу у даљем учењу али и развоју наставе. У сарадничком односу између наставника и ученика обезбеђује се размена идеја и повратне информације ради унапређења учења и рада.

За наставнике, ученички е-портфолио омогућава увид у оствареност исхода примењеног наставног програма, обезбеђује увид у процес учења ученика и осигурава доношење ефективних одлука, које се односе на педагошке изазове са којима се свакодневно сусрећу. Он је такође извор инспирације за увођење иновација у настави и мотивација за додатну посвећеност професионалном развоју и напретку.

Е-портфолио омогућава индивидуализацију наставе. Он активира ученике, подстиче развој критичког мишљења и рефлексивности и омогућава развој самопоштовања и позитивних ставова према учењу и раду. Е-портфолио такође доприноси трансферу и остваривању функционалних знања у аутентичним животним ситуацијама. Оцењивање помоћу е-портфолија пружа ученицима, родитељима и наставницима увид о напредовању ученика. Он представља добар основ за развијање планова акције или додатне подршке за остваривање постављених циљева учења. Е-портфолио обезбеђује и развијање и вредновање општих, међупредметних компетенција кључних за целоживотно учење и успешну интеграцију у свет рада.

Имајући у виду низ добити, које се дугорочно остварују кроз упоребу е-портфолија, једна од највећих је што омогућава ученику да буде партнер наставнику у раду и оцењивању. На тај начин он преузима одговорност за учење и постаје активан учесник у остваривању образованих циљева.

Технички аспекти развоја електронских портфолија

Начине организовања е-портфолија наставник може да развије заједно са ученицима у пригодним програмима у електронском окружењу, који омогућавају складиштење података у организоване фасцикле (е-портфолије).

Поред тога постоје различити алати, који су доступни на Интернету, а који обезбеђују лако креирање е-портфолија, олакшани преглед и употребу. Један од могућих алата се налази на веб сајту под именом Мухара. Основне информације о Мухари и изради портфолија помоћу тог алата може се наћи на следећој локацији: <https://www.slideshare.net/Jugoslava/ss-11164578>.

Поред Мухаре постоји и низ других сличних алата. Више о томе на веб локацији:

<https://elektronskiportfolio.wordpress.com/category/e-portfolio/>

Препоруке за оцењивање у постојећим условима реализације наставе на даљину.

Сумативно и формативно оцењивање су део јединственог процеса оцењивања заснованог на унапред утврђеним критеријумима. Они су усмерени на вредновање исхода или ефеката процеса учења. Док се формативно оцењивање спроводи континуирано и у току одређене фазе, сумативно оцењивање то чини на крају одређене фазе наставног процеса.

Сумативне оцене су делом исход формативних оцена и уз сумативну оцену се такође дају образложења тј. повратна информација, која има исту структуру и намену као у формативном оцењивању, на основу чега се касније у новој фази може унапредити учење. У делу, који се односи на врсту оцена у електронском дневнику постоје понуђене опције, које се односе на облик рада, који је оцењен, а повратна информација се уписује у посебна поља под називом Белешке. С обзиром на чињеницу да прописи подразумевају могућност праћења и вредновања активности, у електронском дневнику се налази могућност уношења оцена за учешће у активностима, које се остварују у оквиру формативног праћења и оцењивања.

На крају, све квалитетне формативне оцене и увиди наставника у току имплементације наставе на даљину могу бити значајно искоришћени за сумативно оцењивање на крају наставне године. Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања у оквиру своје надлежности и програма подршке школама ће припремити упутство и чек листе, које наставницима могу да помогну да сумирају формативне процене прикупљене у периоду реализације наставе на даљину. Поред тога, наставници коришћењем алата за прављење упитника и квизова могу да креирају кратке тест форме са задацима вишеструког избора и кратког одговора. Уз ове информације као и информације, које се могу добити употребом есејских и пројектних задатака и евентуалном електронском комуникацијом у реалном времену преко Скајпа и Вибера, може се доћи до превазилажења препрека за добијање сумативне оцене за период похађања наставе на даљину.

Наредни кораци

Начин завршетка школске године и закључивања оцена умногоме зависи од развоја постојеће ситуације. У министарству се надају да ће се ситуација

нормализовати и да ће ученици бити у могућности да се врате у клупе пре завршетка школске године. У том случају, оцењивање ће бити реализовано на уобичајен начин. У случају да ситуација не дозволи овакав сценарио, коначне закључне оцене ће бити засноване на резултатима, које су ученици имали на претходном класификационом периоду, активном учешћу у онлајн окружењу, повратној информацији од ученика након праћења ТВ лекција (часова) и других образовних садржаја, електронског портфолија ученика или других начина евидентирања рада ученика и белешки, које воде наставници до којих могу доћи кроз различите врсте размене продуката (домаћи задаци, структурна вежбања и провере, есеји, пројекти, презентације, цртежи и др.), које ученици могу достављати наставницима путем мејла (слике, фајлови) или у оквиру одабране онлајн платформе.

Описане поступке праћења и вредновања је могуће применити за највећи део популације ученика.

Ипак, постоји и мањи број ученика, који нису у могућности да учествују у интерактивној, електронској комуникацији. За такве ученике, у овом тренутку, школе су у обавези да обезбеде штампане материјале или коришћење школског простора за рад на рачунару. Министарство ради на томе да преко разредних старешина и школа установи тачан број таквих ученика. Након тога ће бити развијене и друге стратегије за њихову подршку у складу са развојем ситуације. Коначне одлуке ће бити донете на бази тачних података о броју и локацији таквих ученика.

У сваком случају, постојеће околности треба искористити максимално да се извуку лекције за даљи рад и у том смислу министарство ће паралелно са решавањем постојећих изазова прикупљати релевантне податке, који ће допринети развоју система у будућности.

Колеге, пристигло је још дописа за које мислим да могу сачекати дан после јер ће Вам и за ово требати доста времена да прочитате, схватите и отворите понуђене линкове.

Данас је покрајинска просветна инспекција по анонимној пријави дошла у ванредни надзор у школе Иришке општине. С обзиром да нас многи воле мање од жељеног и очекиваног, ажурирајте ес дневнике и пишите и качите оперативне планове на време. Гугл диск је врло прозрочан и не дозволите да нас та транспарентност кошта нежељене медијске популарности.

Срдачан поздрав и *Остајте овдје*, што би велики Алекса ракао. Он је мислио на земљу, а ја на кућу, а сунце нашег неба ће нас гријат кад све ово прође и сви се здрави и чили поново и у пуном броју нађемо на окупу.

Директор: Ђорђе Цвијановић